

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

IX. De Foro Competente ratione Præventionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62656)

super negotio, quod alibi gessit: & iudex per hereditatis petitionem aditus in loco, ubi major pars bonorum sita est, etiam de alibi existentibus & ad hereditatem pertinentibus cognoscit, *l. Nulli cit.*

Dixi initio, *Regulariter*; quia, licet, qui de huiusmodi causarum connexarum una cognovit, cognoscere etiam debeat de altera, quando utraque temporalis & reus conventus laicus est: nihilominus, quando earum altera, v.g. in principalem incidens spiritualis & Ecclesiastica est, eandem ad iudicem Ecclesiasticum remittendam, constat ex *c. Tuam 3. de Ord. cognit.* ubi huius rei plenior explicatio à n. 14. tradetur.

136. Dubium hoc loco est, an clericus & laicus simul rei debendi coram eodem, & coram quo iudice sint conveniendi. Et quidem, si causa dividua sit, utrumque coram suo, clericum coram Ecclesiastico, laicum coram Seculari iudice conveniendum, res est omnino explorata juxta illud Capycii *Decis. 173. Quando causa dividua est, retinemus laicos & remittimus clericos aliisque privilegiatos.*

137. Quando autem causa individua est, satis concordibus DD. calculis receptum est, coram eodem & Ecclesiastico solum iudice utrumque conveniendum. Ratio est; quia causæ continentia non est dividenda *c. 1. §. l. Nulli cit.* & quia clericus ad Seculare forum trahi non potest cum laico, iste ad Ecclesiasticum forum trahendus est, in eoque simul uterque conveniendus; cum conveniens sit, ut magis dignus ad se trahatur minus dignum, *c. Quod in dubiis 3. de Consecrat. Eccles. §. l. Quæ religiosis 43. ff. de Rei Vind.* ut adeo tali casu iudex, qui per se competens non est, competens fiat ratione personæ adjunctæ: & propter communionem ac societatem individua cum privilegiato istius jure non privilegiatus fruatur potius, quam

suo ille privetur, *arg. l. Si communem 10. ff. Quæ ad. servit. amit. §. l. Si is qui 29. ff. de Liberat. leg. Riminald. Sen. Vol. 2. Consil. 399. n. 9. Surdus de Aliment. Tit. 9. q. 14. n. 3. & Martha de Jurisdic. p. 4. casu 118. n. 1.*

138. Simili modo si in aliis causis indivi-
duis & separationem quoad cognitionem
judicalem non admittentibus reorum un-
us clericus, alter laicus sit, de Jure adver-
sus utrumque Ecclesiasticus iudex ad eun-
dus est: sicut v.g. in iudiciis communi-
bus Familiæ herciscundæ, Communi di-
videndo & Regundorum finium: uti &
contra plures tutores vel curatores eius-
dem tutelæ vel curæ, contra executores
testamenti, negotiorum gestores &c. ne
vel causarum dividatur continentia: vel
reorum alteri competens privilegium au-
feratur, Maranta de Ord. judic. p. 3. dist.
11. n. 21. Stephan. Gratian. Discept. Fo-
renf. cap. 641. n. 19. Sperell. Decis. 19. an.
22. & Barbosa Lib. 1. Jur. Eccles. cap. 39.
§. 2. n. 95. ad finem.

ARTICULUS IX.

De Foro Competente ratione Præventionis.

SUMMARIUM.

139. Hujus ratione forum quis sortitur
in causis Fori Mixti:
140. Cujusmodi varia referuntur.
141. In iis ab Ecclesiastico punitus sape
etiam punitur:
142. Absolutus raro condemnatur à ju-
dice Seculari.
143. Eiusdem ratione forum sortitur
ante fori mutationem præventus
per citationem,
144. A iudice legitime factam,
145. Et

145. Et reo intimatam;
 146. Idque non obstante mutatione status & privilegio;
 147. Nisi ipso preventionis expressè derogatum sit.
 148. Citationem intimatam actor neque variare;
 149. Nisi reus citationem contempserit.
 150. Preventionis iudex jurisdictionem suam defendere saltem in Criminalibus potest.
 151. Citatio delinquentis preventionem inducit respectu socij criminis,
 152. Nisi ipse sit clericus;
 153. A quo socium laicum ad forum Ecclesiasticum trahi, aliqui asserunt;
 154. Melius alij negant.
 155. Iudicium, captum contra laicum, contra eum clericum factum continuatur;
 156. Quin tamen pena corporali puniatur à iudice Seculari,
 157. In huius fraudem clericatum assumentis eadem ratio est.
 158. Contra clericum, heredem laici, non inchoatur;
 159. Continuatur tamen iudicium Seculare;
 160. In quo emptorem suum laicum clericus defendere tenetur.

139. **N**ondè reus Forum sortitur ratione Preventionis, quæ duabus ex causis inducitur. Et Aliquando quidem; quòd causa, super qua reus in iudicio convenitur, sit Mixti sive Ecclesiastici & Secularis Fori, aut aliàs respectu eius sint duo iudices competentes, v.g. unus ratione Domicilii, alter ratione Contractus, Rei sitæ, Delicti &c. Cuiusmodi causæ ratione quando reus citatus est ab uno, neque actor variare, & alterum iudicem

adire: neque iste se ingerere potest, arg. l. Si quis 7. ff. de iudic. cum ob favorem ipsius rei; ne super eadem causa apud plures iudices vexetur: tum verò; ut iudicium ubi captum est, ibi & finè accipiat, l. Ubi 30. ff. ib.

Mixti autem fori causæ sunt de Matrimonio, decimis, iure patronatùs & similibus spiritualibus, aut his annexis rebus vel iuribus motæ quæstiones meri Facti: & quibus de eiusmodi rerum possessione retinenda vel recuperanda contra reum laicum agitur, & iuris sive proprietatis quæstio non admiscetur, ut ad Tit. 10. & Tit. 12. ostendemus. Causæ iuramenti, cum agitur ad eius observantiam, vel periurii punitionem: usurarum, etiam cum de contractu, an iniquitatem aliquam contineat, quæstio est, ut Lib. 5. Tit. 19. à n. 113. ostendetur. Causa adulterii, nisi de eo agatur ad dissolutionem vel divortium, sive separationem coniugum quoad thorum & cohabitationem; hòc enim calu de eo cognoscere solius Ecclesiastici iudicis esse, rectè notant Clarus §. fin. q. 33. n. 3. & Farinac. Prax. Criminal. q. 8. n. 30. Causæ criminum polygamie, sodomie, incestus, concubinatùs, Haunold. Tom. 5. de J. & J. Tract. 1. à n. 338. & tom 6. tract. 1. à n. 131. blasphemie & fortilegii: quæ tamen crimina, si saperent hæresin, perinde ut ista, ad solius Ecclesiastici iudicis cognitionem pertinerent, juxta c. Ut inquisitionis 18. v. Prohibemus de Hæresicis in 6. Haunold. Tract. cit. n. 336. & n. 128. Causæ sacrilegii, falsationis literarum Apostolicarum, Assassinatùs, Haunold. cit. Tom. 6. & Tract. 1. à n. 130. Quorum criminum rei fideles laici (non etiam clerici) non à Seculari duntaxat, ut hodie plerumque solet, sed ab Ecclesiastico etiam Magistratu puniri possunt; quòd non solum Politico bono Reipublicæ: sed supernaturali etiam fini, Fidei & Religioni, cuius Ecclesia cu-

fia curam gerit, specialiter adferentur, & ferè cum Ecclesiæ damno ac præiudicio sint coniuncta, Laiman *Lib. 4. traçt. 9. cap. 2. à n. 4.* Unde

341. Dubium & controversia oritur, an ob Mixti fori delictum ab Ecclesiastico iudice punitus, puniri etiam valeat à iudice Seculari. Ratio dubitandi de Negativa est; quòd eiusmodi criminis reus utramque Secularem & Ecclesiasticam Rempublicam offendat; ac proinde, ut utriusque læsio reparetur, ab utraque, tam Seculari quàm Ecclesiastica, potestate coercendus sit. De Affirmativa autè; quòd de eiusdem hominis delicto sæpius non sit quaerendum, *l. Prator 7. §. 1. ff. de Injuriis.*

Propter has rationes in dubitationis resolutione non consentiunt DD. quorum tamen, seu verè seu in speciem tantum, pugnantibus Opinionibus in concordiam reduci possunt beneficio distinctionis; quantumvis enim, cum reus laicus à iudice Ecclesiastico poenà, secundum canones & leges Ordinarià, aut hanc deficientem, extraordinarià delicto proportionatà, aut ex huiusmodi pluribus mitiori punitus fuit, eum ad poenam denuo trahi in foro Seculari non posse, tribuendum sit rationi posteriori, & non permittat Æquitas: quæ non patitur, ut condignè punitus amplius puniatur: casu tamen, quòd ei solummodo Medicinalis, aut alia sacris canonibus, & non etiam legibus Civilibus definita poena inflicta fuit, ut in atrocioribus aut sanguinis poenæ secundum leges obnoxiiis delictis solet, ordinarià his definita in eum animadverti à curia Seculari posse, colligitur ex *c. Felicis 5. de Poenis in 6. cujus V. Per hoc quoque, Bonifacius VIII. per poenas à se statutas in eos, qui offendunt Cardinales, non adimit iudicibus Secularibus facultatem, eis imponendi poenas Legales. Ita cum Panormit, in c. De his 6. de Accusat.*

n. 1. Gomez Tom. 3. Var. cap. 1. n. 4. & aliis relatis Oliva de Foro Eccles. p. 2. q. 28. n. 12.

Pari modo in laicum, Mixti fori criminis reum, à Seculari jam punitum, procedere, & Spiritualem ac Medicinalem poenam ei infligere, iudex Ecclesiasticus non prohibetur. *Medicinalem*, inquam; cum enim ferè graviores poenæ in Seculari quàm Ecclesiastico foro soleant imponi, iteratè puniti & alteri poenæ vindictivæ in hoc raro locus erit, ut probè advertit laudatus Oliva *n. 30. in fine.*

Sed quid, si criminis accusatus, in foro Ecclesiastico fuisse absolutus? Eum in Seculari condemnari posse, cum Felino *in c. De his cit. n. 13.* asserit Clarus *§. fin. q. 57. n. 11. & cit. Gomez n. 40. in fine;* quòd, cum Ecclesiastica & Secularis potestas sint diversæ, sententia absolutoria ab una lata apud alteram non pariat rei iudicatæ exceptionem. Verùm; quia, licet potestates sint diversæ, se invicem tamen debent iuvare, etiam à iudice Ecclesiastico casu, quòd, ut in Mixti fori crimine, competens est, validè lata sententia, etiam in Seculari foro observanda est, *c. fin. de Except. in 6.* etiam in Criminalibus, ut contra *cit. Felinum ex communi DD.* sensu advertit *cit. Oliva n. 14.* Unde in foro Ecclesiæ externo, à Mixti fori crimine legitime absolutus accusari & condemnari regulariter non potest in Seculari, saltem quoties crimen sanguinis poenæ obnoxium non fuit, & à iudice Ecclesiastico pro merito & condignè potuit puniri. *Regulariter*, inquam, propter varios casus, quibus iteratè accusationi & condemnationi locus esse *Lib. 5. Tit. 1. à n. 49.* statuatur.

Aliquando verò Præventio inducitur; quòd reus à iudice competente, priusquam domicilium mutaret, aut aliam ob causam illius iurisdictioni desineret esse subiectus, per citationem iam fuerit præoccupatus;

occupatus; vi enim huiusmodi citationis coram eodem iudice litem prosequi & respondere tenetur etiam, postquam alterius iurisdictioni subiectus esse cepit, per expressum textum *c. Proposuiti 19.* qui desumptus est ex *l. Si quis 7 ff. de iudicio.* Ratio est; quia, ut *l. Ubi acceptum 30. ff. eadem Rubr.* dicitur, *Ubi acceptum, sive inchoatum est semel iudicium, ibi & finem accipere debet.* Acceptum autem sive inchoatum & radicatum iudicium saltem latius acceptum cenletur per citationem, quæ ipsius est principium ac fundamentum, §. *Omnia 2. Instit. de Pœna temerè litig.* Panormit. in *c. cit. n. 9.*

144. Porro; ut citatione præventio inducatur, necessarium imprimis est; ut in causa Civili facta sit ad instantiam sive petitionem partis, *c. Proposuiti cit. ibi, Ad petitionem cuiusdam adversarij sui, Glossa in c. cit. v. Citatur, ubi Panormit. n. 3.* Bartol. in *l. Dies 4. §. Hoc autem 8. ff. de Damno infect.* & Oliva de *Foro Eccles. p. 3 q. 33. n. 5.* Secus est in causis Criminalibus; in his enim iudex ad promotoris fiscalis instantiam vel ex officio suo procedit, Martha de *Jurisdic. p. 2. cap. 3. n. 6. & cit. Oliva n. 6.* Deinde; ut citatio facta sit à iudice ratione domicilii contractus, rei, delicti &c. competente vel ex eius commissione, *c. cit. ibi, A te legitime citatus;* quia ei, qui iudex aut competens non est, citanti impunè non paretur, *l. fin. ff. de Jurisdic. & c. fin. de Constitut. in 6.* Demum; ut ea valida sit, *c. cit. ibi, Legitimè citatus,* Panormit. in *c. cit. n. 6.* & Ant. de Butr. *n. 24.* cum enim, quod nullum est, nullum producat effectum, *c. Illud 8. de Jure patronat. & l. Si se non obrulit 4. §. 8. ff. de Re judic.* citatio ex quocunque defectu invalida præventionem inducendi vi destituetur, *c. cit. Martha n. 7. & Oliva n. 10.* nisi ex illa rei citati comparitio & in iudicio perse-

verantia secuta esset, Bartol. in *l. 1. ff. de Feriis & cit. Martha n. 9.* Ubi

Dubium est primò, an præventionem inducat sola citationis commissio, vel necessaria sit eius executio sive; ut citatio intimata sit parti. Solam commissionem sufficere, suadetur paritate præventionis cum perpetuatione iurisdictionis, quam ipsa citationis commissione induci, Glossa in *Clement. 2. Ut lite pend. v. Ad pariem Parnormit. in c. Gratum 20. de Offic. deleg. n. 3.* Felinus *n. 5.* Barbola *n. 5.* & alii frequentiori calculò tradunt; quòd citatione commissâ res iam deserit esse integra, & iurisdictionis usus respectu causæ & rei conventià iudice iam sit inchoatus. Quà ratione & paritate ducti Panormit. *cit. n. 3.* Felin. *cit. n. 5.* & alii relatis Gabriel Tit. de *Citatione concl. 2.* solâ citationis commissione iurisdictionis præventionem induci, volunt.

Sed melius id negant alii, ad hanc exigentes; ut citatio mandata executioni & parti intimata sit, ut cum Baldo in *c. Gratum cit. Ant. de Butr. in c. Proposuiti cit. n. 6.* Marian. Socino *ibid. n. 16.* Paulo de Castro in *l. Si quis cit. n. 2.* docent Decian. *Tract. Criminal. Lib. 4. cap. 21. n. 7.* Petr. Barbola in *l. Si quis cit. n. 42.* & cit. Martha *n. 14.* Ratio est; quia citatus quis propriè non dicitur, ante citationis à iudice commissæ per nuntium ipsi factam intimationem: & licet iudex uti cæperit iurisdictione, ista tamen personam non afficit, antequam intimeretur reo & huic, se ad comparandum in iure respondendum vocari, innotescat. Quare præventionis paritas non est cum iurisdictionis perpetuatione; cum ista solum exigat iurisdictionis per delegationem commissæ usum, *c. Licet 30. de Offic. deleg.* uti autem iurisdictione delegatus iam incipiat, citationem mandandò; tale enim mandatum sententia quædam interlocutoria esse

ria esse censetur, Glossa communiter recepta in *l. Cum clericis 25. V. Sententiam, C. de Episc. & cleric.* quæ sine usu iurisdictionis fieri nequit: præventio contrâ respectu partis exposcit actum, qui exercetur & afficit personam eius, qui tanquam subditus ad comparandum in ius vocatur: quod fit per citationis intimationem, *citt. Barbosa à n. 17. & Martha n. 14.*

146. Dubium secundò est, an præventionis effectum sive; ut quis respondere teneatur coram iudice, à quo per citationem præventus est, non impediat superveniens mutatio statûs vel privilegium, vi cuius is, qui citatur, non nisi coram certo iudice respondere teneatur. Effectum enim illum statûs mutatione & privilegio, non solum ad instantiam partis, sed motu etiam proprio concessò, non impediri, cum Panormit. in *c. Causam 19. de Test. & attest. n. 3.* Ant. de Butr. *ibid. n. 5.* Felino *n. 5.* Fulgolo in *l. Si quis cit. n. 6.* verius defendunt Gabriel Tit. *de Clausul. concl. 7. n. 10. citt. Barbosa n. 117. & à n. 142.* & Oliva *n. 34.* in eam rem allegantes *l. Cum quadam 19. ff. de Jurisdic. & l. Si quis cit.* definitiones, quibus post citationem, priori quidem puella nubens, posteriori vir militiæ adscriptus; ac proinde illa postquam maritale, iste postquam militare & privilegiatum forum fortiri ceperunt, coram iudice, à quo per citationem præventi fuerunt, litigare usque ad sententiam definitivam, statûs forique, mutatione & militari privilegio non obstantibus, tenentur. Ratio est; quod privilegium à parte impetratum, imò & motu proprio concessum, lite pendente & parte per citationem jam præventâ, litis pendentiæ ac præventioni non noceat; nisi ejus expressam faciat mentionem; cum Princeps privilegium etiam proprio motu concedens, si non exprimat, tertio in jure suo præjudicare vo-

luisse, non præsumatur, *arg. l. Supplicatione 2. C. Ut lite pend. c. Super eo 15. junctâ Glossâ, V. Intentionis, de Offic. deleg. & l. Prator ait 2. §. 16. ff. Ne quid in loco publ. cit. Gabriel Lib. 2. Tit. de Judic. concl. 4. n. 20.*

Resolutionem hanc difficilem reddit *l. Qui autem 12. ff. Si quis cautioni, cujus pr. Paulus ait, Qui autem novò privilegio utitur, non videtur in eadem causa sibi: ex quibus JCT. i verbis constat, præventioni imò & litis pendentiæ superveniens privilegium prodesse reo; ut iudicium declinare queat. Sed hoc JCT. i responsum cum *citt. Fulgolo n. 1.* Barbosa *n. 132.* & Gonzalez in *c. Proposuisse cit. n. 9.* exaudiendum est de privilegio specialiter concessò, etiam quoad causam jam captam ac pendentem, expressâ clausulâ *Non obstante;* tunc enim id reo citatione prævento, imò & lite jam contestatâ, prodest: non etiam, si id etiam motu proprio simpliciter concessum sit; nam sic concessum ad causas solum futuras pertineret, Glossa *fin. in l. Qui autem cit. Aretin. in c. Causam cit. n. 9.* & Ant. Matth. *de Prorog. jurisdic. n. 17.**

147. Quare à propositâ dubitationis resolutione excipiendus est casus, quò, privilegio à Principe concessò, litis pendentiæ ac præventioni expressè est derogatum; cum enim Princeps causam ab inferiore iudice avocare queat, *l. Judicium 58. ff. de Judic. i.* præventioni ac litis pendentiæ præjudicare utique valebit, Bruneman. in *l. Qui autem cit. n. 2.* Alia, quibus resolutio hæc impeditur, diluta dabunt *citt. Barbosa à n. 124. & Gonzalez à n. 5.*

148. Dubium tertio est, an post citationem reo intimatam actor variare, & illum coram alio iudice competente convenire valeat. Quâ in re multum inter-

est, an

est, an reus citatus comparuerit, vel contumaciter se absentarit; cum, si comparuit, locus sit Regulæ *l. ubi acceptum 30. ff. de Judiciis*; atque idcirco ad iudicium vocatus ab alio huic opponere exceptionem præventionis: & si iste, eâ exceptione insuper habitâ, in causa procedat, appellare valeat & ante litis contestationem debeat; ne acquiescendô consentire videatur; cum præventionis exceptio, tanquam dilatoria, ante litis ingressum opponenda sit, ut cum Felino *n. c. Cum M. de Constitut. n. 25. & Jafone in l. Nulli cit. n. 6. monent cit. Gabriel Tit. de Judic. concl. 1. n. 34. & Barbosa n. 279.* Quodsi ab alio iudice citatus, præventionis exceptione non oppositâ, in iure compareat & coram illo respondeat, processum contra eum fabricatum tenere, sustinent Panormit. *in c. Cum M. cit. n. 35. Ant. de Butr. ibid. n. 95. Baldus in l. Nulli cit. n. 3. Gabriel cit. Concl. n. 18. & Oliva n. 49.* Si verò reus à primo iudice citatus contumaciter se absentavit, coram alio iudice competente conveniri & ad respondendum compelli ab actore, neque ad iudicem, cuius citationem contempsit, remissionem petere potest, Panormit. *in c. Proposuisse cit. n. 12. ubi Mar. Socin. n. 31. Gabriel cit. concl. 1. n. 21. & Barbosa à n. 182. nisi purgare voluerit contumaciam, damnâque & expensas solvere, atque insuper cautionem de in iure sisti præstare, cit. Barbosa n. 139. & Oliva à n. 47.*

150. Dubium quartò est, an casu, quò post citationem reo intimatam ab actore secundus iudex aditur, primus jurisdictionem suam defendere possit. Possè, ne in causa procedat, secundo iudici inhibendò, cum Felino *in c. Ex tenore 16. de Rescript. n. 18. fall. 4. Bartol. in l. Sepulchri 6. ff. de Sepulch. viol. n. 3. & aliis volunt cit. Martha p. 2. cap. 2. n. 16. &*

Oliva n. 53. Regulæ instar statuentes, ab unoquoque iudice jurisdictionem suam adversus inferiorem, imò & æqualem, defendi posse, l. Unic. pr. ff. Si quis jus dicit, non obtemp. Quod si partes litem coram eo persequi nolint, an cogi ad id valeant, *cit. Oliva interesse ait, an civiliter vel criminaliter agatur; cum, si agatur civiliter & ad privatum interesse, partes cogi non posse videantur ex eo; quòd, cum ita agitur, officium suum impertiri iudex regulariter non debeat, nisi imploreter, l. Dies 4. §. 8. ff. de Damno infecti. ubi Bruneman. n. 14.* Si verò agatur criminaliter & ex officio suo nobili iudex procedat, partibus invitis à secundo iudice peti remissio: & si ista denegetur, propositò retinendâ interdictò adversus eum, ut à jurisdictionis perturbatione desistat, agi potest, ex menre DD. *cit.*

Dubium quintò est, an, quando e. 151. jusdem delicti plures sunt correi, citatio unius præventionem inducat etiam respectu aliorum: in quo, licet Negativam in Romanis tribunalibus receptam testetur Fatinacius *Prax. Criminal. q. 7. n. 62.* Affirmativam tamen, quando iudex respectu omnium, ut Secularis respectu pluriù delinquentium laicorum, simpliciter competens est, cum Deciano *Tract. Criminal. Lib. 4. cap. 22. n. 4. Haunoldus Tom. 6. Tract. 1. n. 117. censet consentaneam Juri, continentiam causarum, de quibus idem iudex cognoscere potest, dividi non permittenti, l. Nulli cit. §. c. 1. de Causa poss. & propr.*

Ob eandem rationem: & quòd accessorium sequatur principale, *Reg. 42. in 6.* citatione delinquentis laici etiam respectu clericici criminis socii, præventionem induci, aliqui voluerunt. Sed male; quia textus, clericum à foro Seculari eximentes loquuntur generaliter, inter causas,

L 3

causas, quibus clericus solus, vel cum socio, cum clerico vel laico delinquit, non distinguunt; ut proinde locus sit, *arg. l. Impetio §. ff. de Publ. in rem act. can. 1. dist. 19. & can. Consulisti 2. q. 5. ubi Stephanus V. Quod, inquit, Sanctorum Patrum documentum sancitum non est, superstitiosa adinventio non est presumendum.* Quare, sicut alias non raro, sic etiam in proposito casu Regula cit. officio suo non fungitur, cum; quia persona accessoria principalem non sequitur, quando ea sunt ordinis diversi: & quæ accedit, specialiter est privilegiata: ut ad Reg. cit. n. 10. statuetur: tum verò; quia si allegata Regula etiam in huiusmodi personis procederet, clericus cum laico delinquens, ferè semper subijceretur foro Seculari, hoc ipsò; quòd, criminis causa principalis laicus potius, quàm clericus esse, præsumatur. Unde

173. Sextum & difficilius dubium nascitur, an laicus criminis v.g. homicidii à clerico perpetrati socius curiæ Ecclesiasticæ subijciatur. Eum huic subijci, cum Felino *inc. 1. de Praescript. n. 6. Menoch. Lib. 1. de Arbit. casu 371. n. 13. Deciano Tract. Criminal. Lib. 4. cap. 9. n. 44. Maranta de Ord. judic. p. 4. dist. 11. n. 22. & cit. Martha p. 4. casu 119. n. 1. & §. volunt Diana p. 4. tract. 1. resol. 7. Sperellus Decif. 19. n. 10. & Ranbeck Panoplia Immunit. Dist. 2. cap. 6. n. 2. Rationem hi DD. reddunt; quòd clerici & laici, ejusdem criminis Sociorum, causæ sint connexæ, imò una eadèque causa, utriusque crimen unum & individuum sit; causarum autem connexarum continentia non sit dividenda, c. 1. de Causa poss. & propriet. §. l. Nulli 10. C. de Judiciis; & hoc ipsò; quòd causa omnino individua sit, reus privilegiatus & magis dignus non privilegiatum & minus dignum ad se trahat, c. Per tuas 9. de Arbit.*

§. c. Quod in dubiis 3. de Consecrat. Eccles. Confirmatur; quia iudex laicus exactam criminis, istiusque circumstantiarum, poenam aggravantium, cognitionem habere nequit, nisi etiam in factum clerici inquirat; atque idcirco consentaneum rationi & ad rectam causæ dijudicationem necessarium est; ut causæ totius cognitio judici Ecclesiastico relinquatur, cum; quòd ita causæ legitima pertractatio expeditior sit: tum verò; ut magis consulatur honori ac reverentiæ ordinis clericalis: cujus exultatio occultorum criminum evulgatione à iudicibus Secularibus non raro adducitur in discrimen.

Sed verius, ejusmodi laicum homicidii aut alterius criminis, quòd Ecclesiastici aut Mixti fori non est, socium à iudice tantum Seculari plectendum, cum Cravetta *Lib. 2. Consil. 232. Vincent. de Franch. Decif. 426. n. 4. & Claro §. fin. q. 36. n. 46. defendunt Covarruvias Practic. cap. 34. n. 1. Gomez Lib. 3. Var. cap. 10. n. 6. Gutierrez Lib. 1. Practic. q. 6. Fachineus Controvers. Lib. 9. cap. 31. Farinac. Prax Criminal. q. 8. n. 151. id praxi magis receptum, Haunold. Tom. 5. de J. & J. tract. 1. n. 29. id in Bavaria nostra observatum, asserentes & alii apud Barbozam *Jur. Eccles. Lib. 1. cap. 39. §. 2. n. 94.* Ratio est partim; quòd delinquentis loci privilegiò socius regulariter non gaudet, *arg. l. Si quis uxori 52. §. 2. pr. ff. de Furtis*, ubi, qui cum uxore istius mariti res furripit, furti; non, ut uxor, rerum amotarum actione convenitur: partim verò; quòd ejusmodi homicidium, licet physicè & spectatà præcisè personam occisi unicum sit, moraliter tamen sit multiplex pro numero personarum delinquentium & ad id concurrentium, *l. Item Mela 11. §. 2. ff. ad L. Aquil. cum, quot illi, tot commissa sint delicta.**

Quare corrui ratio præcipua partis advertæ;

adversa; cui etiam non admodum favet
connexio delictorum; quia ista non im-
pedit, quò minus delinquentes, quando
sunt Ordinis diversi, eorumque unus quo-
ad forum speciali Juris privilegiò muni-
tus est, à diversis & quisque à suo iudice
iudicentur & pro delicti qualitate puni-
antur.

Neque urget confirmatio, cum;
quia, si quando delicti laicalis sufficiens
probatio sine cognitione delicti clerica-
lis haberi non potest, laicus ad forum Ec-
clesiasticum remitti potest à iudice Secu-
lari, vel ab illo peti communicatio acto-
rum, probationes contra laicum receptas
corroborantium: tum verò; quia cleri-
cum laici socium plerumque notitia de-
licti publica in clericali ordinis oppro-
brium infamat: & si id publicè notum
non sit, iudex ad id non evulgandum in
conscientia graviter obligatur.

Majorem vim habet declaratio S.
Congreg. Card. 10. Decemb. 1591. Tu-
sculanæ civitatis Commissario rescriben-
tis; ut tam clericos, quàm laicos inqui-
sitos de violentia illata cuidam mulieri
remittat ad iudicem Ecclesiasticum; quia,
an illa ob speciales facti circumstantias
in casu proposito: vel, cum delicti suffi-
ciens probatio aliter haberi non potest:
vel per modum generalis declarationis ac
mandati in omnibus casibus observandi
rescripserit, non exprimunt, qui declara-
tionem illam allegant.

155. Dubium septimò est, an iudicium
contra laicum, in foro Seculari per cita-
tionem aut litis contestationem captum,
contra eundem clericum factum aut Re-
ligionem ingressum, possit continuari.
Pote in causis Civilibus, communis sensus
est DD. id defumentium à paritate clerici,
qui laici defuncti est hæres: & ut mox
ostendemus, contra hunc ceptam litem,
coram quo illi mota est, iudice prosequi

teneretur. In causis autem Criminalibus
placet distinctio Bartoli in l. 1. ff. de Pa-
nis n. 3. quam Petr. Barbosa in l. Si quis
7. ff. de iudiciis n. 203. Oliva de Foro
Eccles. p. 3. q. 33. n. 27. & 28. ample-
ctuntur; etsi enim reum coram laico, à
quo ante Clericatum vel Religionis in-
gressum per citationem præventus est,
respondere teneri: & confiscationis bo-
norum vel pecuniariâ pœnâ plecti posse,
concedant permoti textibus c. Proposuisse
& l. Si quis cit. ubi reus, à iudice præven-
tus, coram isto respondere debet, domi-
ciliis aut etiam statûs postea factâ muta-
tione non obstante; quòd iudicium, ubi
semel captum est, ibi etiam debeat finire,
l. Ubi acceptum 30. ff. de iudiciis: etsi, in
quam, istud concedant, ad pœnam tamen
afflictivam corporis, ut sunt exilium, car-
cer, fustigatio, mors, eum condemnari
posse, meritò negant; quòd, cum hujus-
modi pœna à laico infligenda clerico est,
Iste prius degradatus tradi debeat curiæ
Seculari: quod consentaneum Juri, can.
Si quis laicus 221 q. 5. c. Cum non ab ho-
mine 18. de iudic. & Novimus 27. de V.
S. receptum praxi, & multoties à se visum,
testis est Decianus apud cit. Haunold.
n. 57.

Atque hæc inter pœnas distinctio, 157.
secundum cit. Clarum n. 43. & 44. Co-
varruviam cap. 32. n. 4. & Olivam n. 36.
in laico delinquente locum etiam habet
casu, quò citatione nondum præventus
Clericatum assumpsit in fraudem, sive
præcisè animò declinandi jurisdictionem
Secularem. In fraudem autem id fecisse
præsumitur, si primam Tonsuram vel Or-
dines etiam minores assumat, postquam
se de delicto diffamatum, vel in curia
Seculari accusatum, aut ab hac contra
suam personam inquiri, aut Justitiæ mi-
nistros expeditos, intellexit, arg. l. fin.
pr. ff. de Bonis eorum, qui ante sent. mort.
Panormit,

Panormit. in c. 1. de Obligat. ad Ratiocin. n. 5. Sozinus in c. Proposisti cit. n. 53. & Farinac. cit. q. 8. n. 111. non etiam, si recipiat Ordines majores; cum enim istorum receptione Ecclesiastico statui perpetuo mancipetur, illos alio, quam præcisè Seculare forum declinandi animò recepisse præsumitur, arg. c. fin. de Præsumption. § 1. Merito § 1. ff. Profocio.

Neque obstat Constitutio Sixti V. quæ incipit ad Romanum edita 6. Calend. Decemb. 1580. quæ Secularibus Magistratibus conceditur plena potestas procedendi contra eos, qui post accusationem vel inquisitionem jam institutam professi sunt Religionem; & ipsa eorum professio irritatur; quia ejus Constitutio per aliam à Clemente VIII. editam, quæ incipit In Suprema, ad Juris communis terminos est revocata, ut notat Pasqualigus ad Lauret. de Eranch. p. 2. q. 46. n. 8.

158. Dubium & controversia octavo est, an judicium à Seculari giudice captum contra defunctum laicum, continuari possit contra clericum ejus hæredem. Non posse contra hunc de Jure inchoari, cum Panormit. in c. Quia 11. de Judiciis n. 11. & aliis docent Zoësius ad hanc Rubr. n. 27. & Oliva p. 3. q. 24. n. 14. quia clericus de Jure non solum quoad personam, sed quoad res quoque, specialiter non exceptas, privilegio fori Ecclesiastici gaudet.

159. Idem de casu, quò judicium cum defuncto jam captum est; ac proinde post litem jam contestatam judicium contra clericum de novo inchoandum coram Ecclesiastico, cum cit. Panormit. n. 12. Maranta de Ord. judic. p. 5. n. 13. & Martha de Jurisdic. p. 4. casu 33. n. 9. desumunt ex l. Hæres 19. ff. de Judiciis, cujus pr. Hæres ibi, ubi defunctus, conveniendus dicitur, si ibi inveniatur, nullò-

que suo proprio privilegio excusetur. Unde à contrariò ductò argumentò inferunt, clericum, utpote proprio privilegio munitum & excusatum, ibi non conveniendum. Sed, judicium post litem cum defuncto contestatam contra talem etiam hæredem continuari, probabilius cum Felino in c. Quia cit. n. 3. defendunt Covarruvias Practic. cap. 8. n. 3. Gaill. Lib. 1. Observat. 37. n. 9. Barbola in l. Hæres cit. n. 137. Zoësius l. cit. n. 26. & Haunold. Tom. 5. & Tract. 1. n. 237. Rationem non eandem omnes reddunt. Cæteris efficacior est; quòd cum defuncto litem ingressi causa deterior fieri non debeat propter privilegium Clerici hæredis, l. Si is, qui Roma 34. ff. de Judiciis. Accedit; quòd, si hæres, ubi defunctus caput, actori respondeat, lites evadant breviores: quòd rectæ rationi, Juris Regulis, c. Finem 5. de Dolo § 1. Properandum 13. pr. C. de Judiciis, & per has intento bono regimini & tranquillitati publicæ est conforme: propter quam causam, ab hac sententia, in judicando & consulendo, non recedendum monet, laudatus Oliva n. 24.

Ex textu in contrarium allegato plus non inferitur, quam clericum Exemptionis privilegio omnino excusari, quoad causas nondum captas cum defuncto, quando ut hæres non consideratur, Haunold l. cit. in fine.

Dubium controversumque nonò est, an clericus aut Ecclesia in causa evictionis rei, laico venditæ, hunc defendere teneatur coram giudice Seculari. Negat id Glossa in can. Clericus nullus 11. q. 1. quam sequuntur Baldus in Auth. Nunc si hæres C. de Litigios. n. 3. Sperell. Decis. 24. n. 4. & nonnulli alii existimantes, tali casu actorem Laicum à Clerico trahi ad forum Ecclesiasticum; idque propter privilegium Fori specialis, quò Clericus & Ecclesia

Ecclesia non minus gaudent, quam Fiscus: qui, si ad emptorem suum defendendum compareat, causam trahit ad proprium suum iudicem, hoc est, Procuratorem Fisci, *l. Si minori 3. C. de Jure Fisci.*

Sed verius, clericum & Ecclesiam laudatam laicum emptorem suum defendere, si velint, coram istius, sive Seculari iudice debere, cum Panormit. *in c. fin. de Empt. & Vendit. n. 8.* Boërio *decis. 69. n. 27.* & Covarruvia *cit. n. 3.* defendunt Gomez Tom. 2. *Var. cap. 2. n. 39.* Fachineus *Controvers. Lib. 2. cap. 38.* & Petr. Barbosa *in l. Si venditor 49. ff. de Jure. d. n. 136.* Quam suam sententiam desumunt ex *l. cit.* ubi venditorem, ab emptore denunciatum, istius forum sequi, privilegio non obstante, disertè habetur. Ratio est; quia in iudicio evictionis sententia non fertur in venditorem, qui laudatur, sed in emptorem, *l. 1. C. Ubi in rem act. exerc. debet:* quò modò, cum persona clericalis non inhonoretur, æquum omnino est propter eam, ad defensionem rei emptoris accedentem, conditionem actoris non reddi deteriolem. Aliud esset, si Clericus principaliter conveniretur, tali enim casu utique causam ad forum Ecclesiasticum traheret, *can. Nullus cit. c. Si diligenti 12. h. c. & c.*

Neque obstat instantia allata ex Fisco; quia huic id Juris competere, Baldus *in l. Si minori cit.* Covarruvias *cit. n. 3.* & alii negant, quòd *l. cit.* plus non asseratur, quam quòd fisci procurator res per fraudem minori pretio venditas suo domino restitui jubeat, ut notat *cit.* Haunold, *n. 243.*

ARTICULUS X.
De Foro Competente
Personarum Ecclesiasticarum.

SUMMARIUM.

161. Ecclesiasticum forum Clerici sortiuntur.
162. Uti & Religiosi, Eremita &c.
163. Nonnullis casibus Seculari Majoribus,
164. Et præsertim Minores Clerici subijciuntur.
165. Seculari foro non subijciuntur delinquentes in Clericatu.
166. Vel Religionis Novitiatu:
167. Neque etiam clerici, rei criminum lese Majestatis,
168. Assassini ante sententiam istius declaratoriam,
169. Aut falsi depositi in iudicio Seculari:
170. Neg, etiam si delinquant in officio Seculari,
171. Vel eorum animalia damnum aliud inferant.
172. In spiritalibus clerici fori Ecclesiasticum sortiuntur Jure Divino.
173. De temporalibus causis idem asserentium,
174. Et negantium DD. Opiniones
175. Conciliantur.
176. Ejus Fori privilegium Consuetudine minus,
177. Tolli auctoritate Humana,
178. Etque à Clericis renuntiari nequit.
179. Contra reum, donec laicum esse constet, non procedit Curia Secularis.
180. De Clericatu,
181. Etiam cum Facti questio movetur,
M 182. Judi-